

Türkiye Tasarım Başvuruları Hakkında Küçük Bir İnceleme

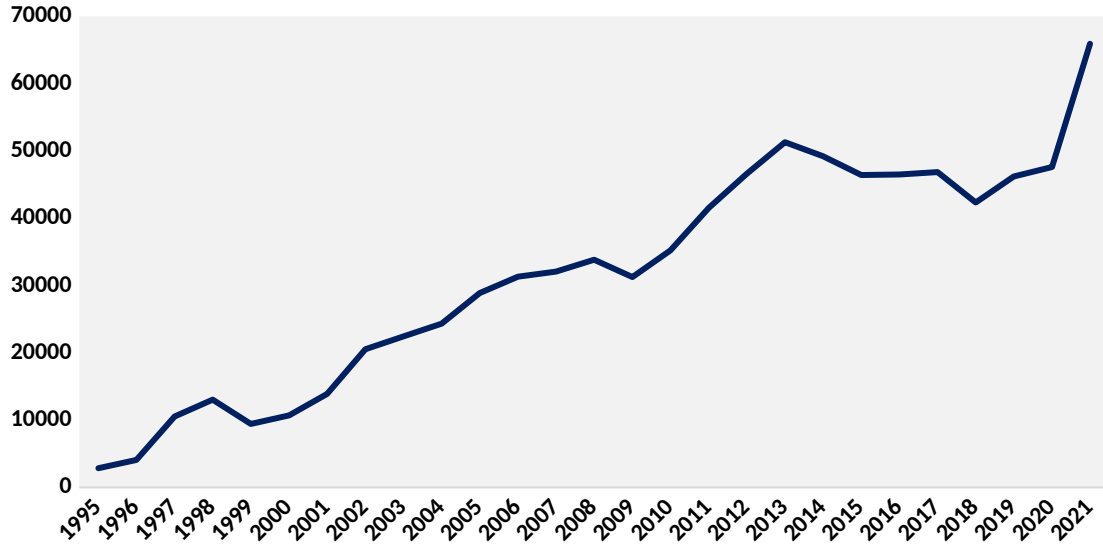
Tasarım, fikri mülkiyet haklarından sınai mülkiyet başlığı altına giren bir mülkiyet hakkıdır. Türk Patent ve Marka Kurumu'na ait Tasarım İnceleme Kılavuzu'na baktığımızda tasarım tanımının “ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin, çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür (SMK Madde 55(1))” olduğunu görüyoruz (1). İki veya üç boyutlu ürünlerin bütünü veya ürünün parçasıyla ilgili görünüm olarak kısaca tarif edilebilir.

6769 SMK'ye göre tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce, tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise o tasarım yeni kabul edilmektedir. Bununla birlikte bir tasarımın bilgilendirilmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim, tescilli tasarım için başvuru veya rüçhan tarihinden önce, tescilsiz tasarım için tasarımın kamuya ilk sunulduğu tarihten önce, kamuya sunulmuş herhangi bir tasarımın aynı kullanıcı üzerinde yarattığı genel izlenimden farklı ise bu tasarımın ayırt edici niteliğe sahip olduğu da kabul edilir (2). Kısaca, bir tasarımın korunabilmesi için yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartı aranmaktadır.

Genel olarak sınai mülkiyet haklarının sahip oldukları özellikleri tasarımlar için de sayabiliriz. Bu özellikler; mutlak, soyut, süreli hak olması, ülkesel korumanın söz konusu olması, tescilli ve koşulları var ise tescilsiz koruma ile her türlü kullanma, yararlanma ve tasarruf hakkının hak sahibine ait olmasıdır. Bununla birlikte, tasarım tescili sahibi olmanın hak sahibine sağladığı birçok avantaj vardır. Mutlak hakkın sağladığı avantajın yanı sıra hak sahibine olası ihlâl durumlarında hukuki yaptırım gücü de sağlamaktadır. Sahip olunan maddi olmayan varlıklar dahilinde bir yatırım aracı, rekabet gücü sağlayan bir hak, kişi veya firmanın imajına pozitif katkı, kendi kullanımının yanında kullandırma ile lisanslama vb. ile ticarileştirme imkânı sağlayan bir sınai hak olarak birçok avantajı daha sayabiliriz. Sınai mülkiyet hakları Anayasa ile korunan temel haklardan olup Türkiye'deki ulusal kapsamdaki son yasal gelişme olarak 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nu kabul edebiliriz. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, 10 Ocak 2017 tarihinde, birtakım yasal sıkıntıları ve boşlukları kapatmak ve daha kapsamlı, etkin bir sınai mülkiyet sistemi oluşturmak adına marka, patent, tasarım ve coğrafi işaretler için ayrı düzenlenen kanun hükmünde kararnamelerin yerine tek bir kanun olarak yürürlüğe girmiştir.

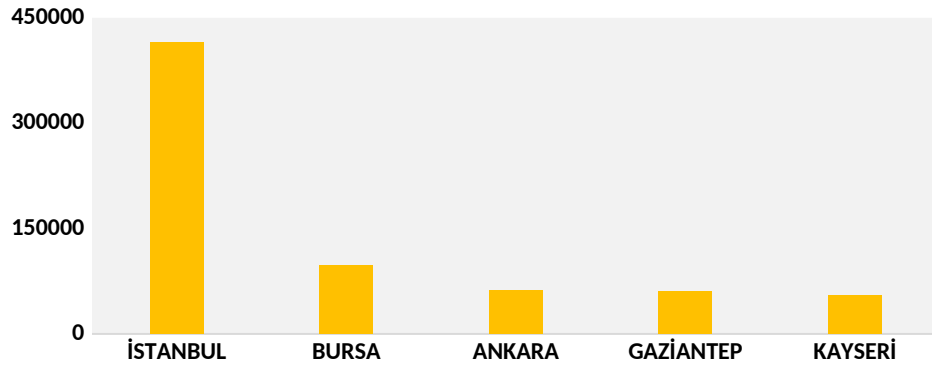
Tasarım Başvuru Sayıları

1996–2021 yılları arasında Türk Patent ve Marka Kurumu'nda gerçekleştirilen yıllık bazdaki tasarım başvuruları grafiği aşağıdaki gibidir.

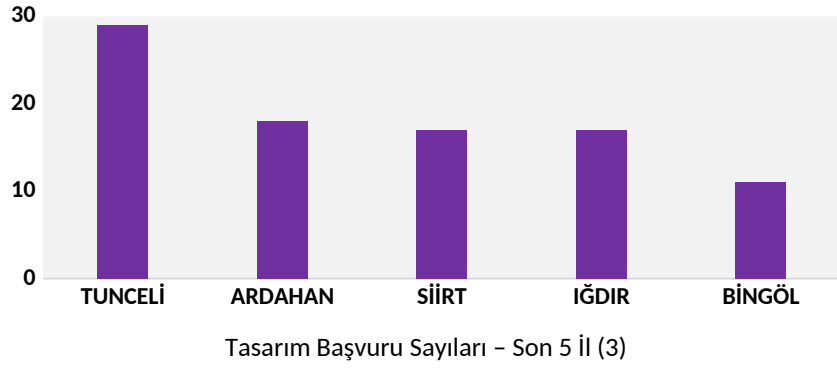
Türkiye'de Yıllara Göre Tasarım Başvuru Sayıları (3)

Tasarım başvuru grafiğine baktığımızda genel olarak yükselen bir trendden söz edebiliriz. Buna karşın kriz vb. dönemlerde genel olarak fikri mülkiyet haklarındaki azalan başvuru durumu tasarım başvuruları için de geçerli görünmektedir. 1999, 2009, 2014, 2015 ve 2018 yıllarında başvuruların düşüş yaşadığını görüyoruz. Bunun yanı sıra bir önemli nokta ise 2021 yılında 65.915 başvuru ile 60 bin barajının aşılmış olmasıdır.

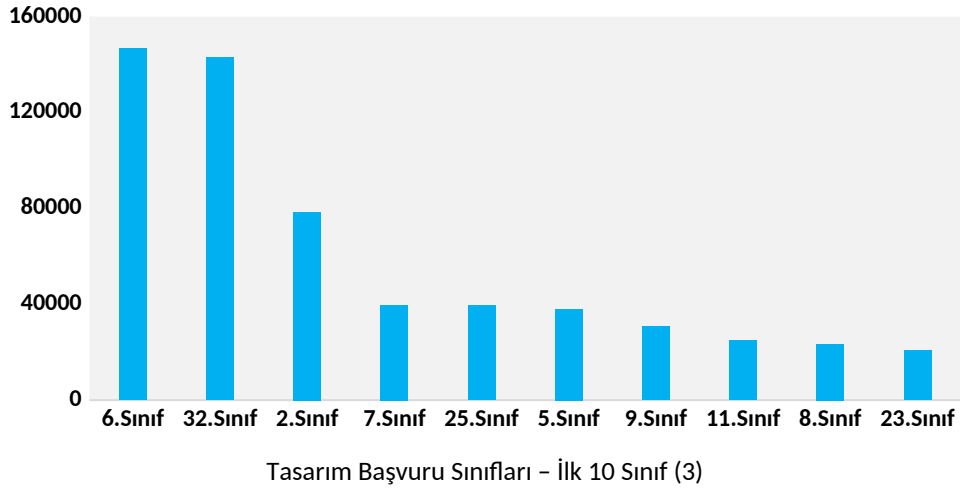

Tasarım Başvuru Sayıları – İlk 5 İl (3)

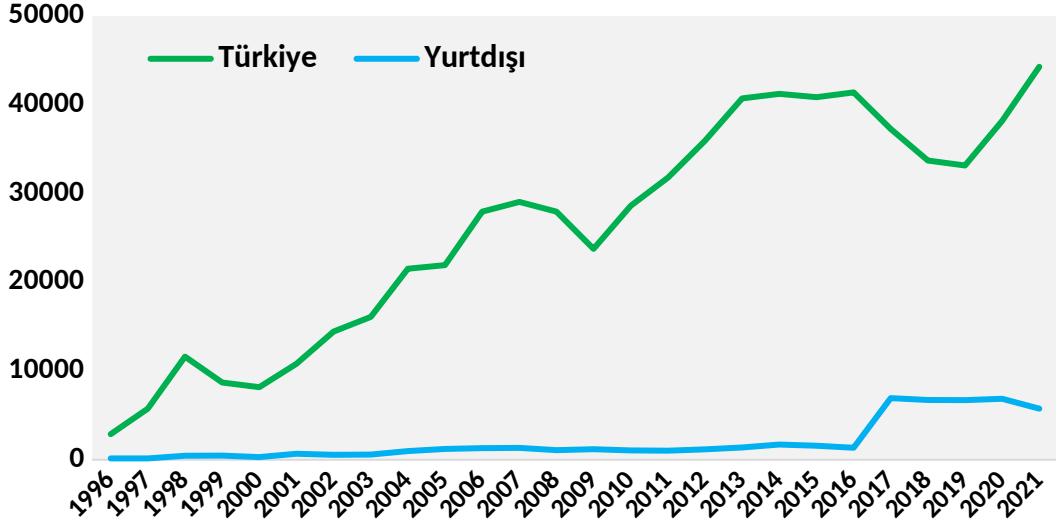
İl bazında tasarım başvuru sayılarına baktığımızda ilk beş ilin İstanbul, Bursa, Ankara, Gaziantep ve Kayseri olduğunu görüyoruz. İstanbul 415 bin başvuru ile kendisinden sonra gelen dört ilin toplamından (275 bin) daha fazla tasarım başvurusu yapmıştır.

Sıralamadaki son beş ilde ise Bingöl, Iğdır, Siirt, Ardahan ve Tunceli'yi görmekteyiz. Beş ilin toplamda 92 adet başvurusu bulunmaktadır.

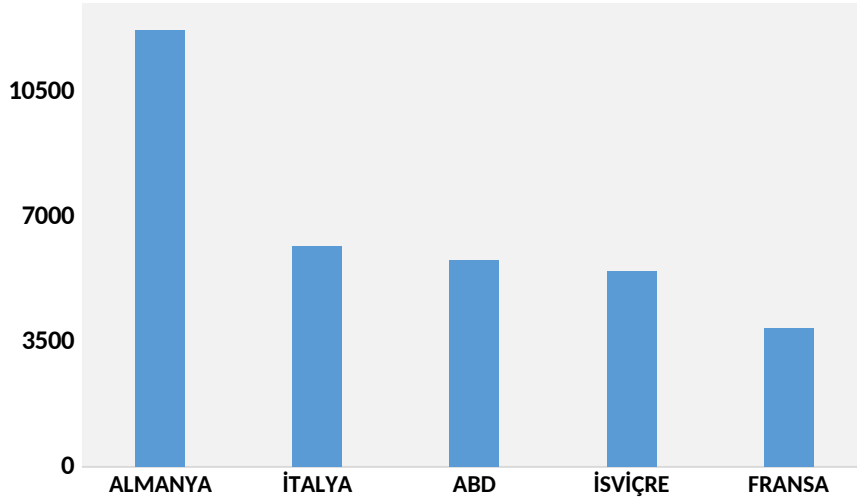

Tasarım başvuruları, tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünler bakımından Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Sınıflandırılmasına ilişkin Locarno Anlaşması hükümlerine göre sınıflandırılır. Belirli aralıklar ile güncellenen Locarno Sınıflandırma sisteminde 32 adet ana sınıf bulunmaktadır. Patent sınıflandırma sistemine benzer olarak tasarım sınıflandırmaları da tasarımın yeni olup olmadığının araştırılması esnasında kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra hangi sektörde ne kadar başvuru yapıldığının belirlenmesinde de etkili bir veri sunabilmektedir. Tasarım başvurularını sınıflarına göre -ilk on sınıf- sıralamasını yukarıdaki grafikte görebiliriz. İlk sırayı yaklaşık 147 bin başvuru ile 6. Sınıf almaktadır. 6. sınıfı, 32. sınıf ve 2. sınıf takip etmektedir. Bu sınıflar 6. sınıf mefruşat, 32. sınıf grafik semboller ve logolar, yüzey desenleri, süslemeler ve 2. sınıf giyim ve tuhafiyeye eşyalarıdır.

Türkiye’de Yıllara Göre Tasarım Başvuru Sayıları TR – Yurtdışı (3)

Son olarak yurtiçi ve yurtdışı olarak tasarım başvurularını incelediğimizde tasarım başvurularının büyük bir çoğunluğunun Türkiye bazlı olduğunu söylemek mümkün. Ancak özellikle 2017 sonrasında yurtdışından gelen tasarım başvurularının gözle görülür -yaklaşık 5 kat- bir ivme ile arttığını görüyoruz.

Türkiye’deki Yıllara Göre Tasarım Başvuru Sayıları (3)

Yurtdışından gelen tasarım başvurularında ülke detayına bakarsak ilk beşte, Almanya, İtalya, ABD, İsviçre ve Fransa’yı görüyoruz. Bu başvuru sayılarında Almanya açık ara öndeyken; İtalya, ABD ve İsviçre birbirine yakın sayıda başvuruya sahip, Fransa ise bu üç ülkeye nispeten biraz daha az sayıda başvuruya sahip.

Sonuç olarak, sınai mülkiyet hakları içerisinde önemli bir kalem olan tasarım başvuru sayılarının – yeterli olmamakla birlikte– genel olarak artan bir trend izlediğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte il, sınıf veya yurtdışından gelen başvurulardaki ülke sıralamasında, başvuruların büyük çoğunluğunun ilk sıralarda olanlarda (İstanbul, 6. sınıf ve 32. sınıf, Almanya vb.) yoğunlaştığını görüyoruz. Hem genel olarak tasarım başvuru sayılarının artırılması hem de diğerk il ve iř alanlarındaki, çıktısı tasarım sınai mülkiyet hakkını ilgilendiren konuların/alanların tespit edilmesi ve bu hakların da korunması önem arz etmektedir.

Bol tasarımlı günler dileğiyle...

Kaynaklar:

1. Türk Patent ve Marka Kurumu – Tasarım İnceleme Kılavuzu
2. 6769 Sınai Mülkiyet Kanunu, Madde 56
3. <https://www.turkpatent.gov.tr/tasarim-istatistik>

*** Patent Mühendisi, TOGG Türkiye'nin Otomobili Giriřim Grubu Sanayi ve Ticaret A.ř.,**
ender.erkaratas@togg.com.tr